

GARANȚIILE PROCESUAL-CIVILE ALE RECLAMANTULUI LA EXAMINAREA CAUZEI ÎN LIPSA PÂRĂTULUI

Vitalie MOSCALCIUC,
doctorand

SUMAR

Tradițional, examinarea cauzei în lipsa pârâtului este asociată cu condiția de vulnerabilitate a pârâtului absent, astfel cercetătorii concentrându-și atenția pe spectrul de garanții oferite pârâtului, menite să compenseze și, totodată, să balanseze condiția juridică a pârâtului, determinată de lipsa acestuia din proces, încercând să o echilibreze cu condiția juridică privilegiată a reclamantului prezent la proces.

În această lucrare ne propunem scopul să deplasăm focusul atenției de pe pârâtul absent și să ne concentrăm pe spectrul de garanții puse la dispoziția reclamantului prezent, pornind de la ideea că reclamantul prezent la examinarea cauzei este expus în egală măsură unui grad de vulnerabilitate condiționată de lipsa pârâtului, motiv pentru care considerăm necesară cercetarea și identificarea garanțiilor puse de legiuitor în beneficiul și apărarea drepturilor și intereselor reclamantului.

Cuvinte-cheie: proces civil, garanții procesuale, reclamant, pârât, examinare în lipsă, instanța de judecată.

Introducere

Examinarea cauzei în lipsa pârâtului are un specific aparte, particularitățile examinării cauzei fiind determinate de lipsa uneia din părți, existând astfel riscul ca drepturile și interesele legitime ale părții lipsă să fie neglijate sau violate, iar pe de altă parte existând riscul lezării drepturilor și intereselor părții prezente, prin impasul în care este indusă desfășurarea normală a procesului, ca urmare a lipsei oponentului. În astfel de condiții este necesară elucidarea, determinarea clară și aplicarea unor garanții procesuale pentru ambele părți, echilibrul cărora ar asigura respectarea atât a drepturilor reclamantului la accesul liber și nestingherit la justiție, inclusiv prin examinarea în termen rezonabil

PLAINTIF'S PROCEDURAL GUARANTEES AT THE EXAMINATION OF THE CASE IN THE ABSENCE OF THE DEFENDANT

SUMMARY

Traditionally the examination of the case in the absence of the defendant is associated with the vulnerability condition of the absent defendant, therefore the researchers mostly focus on the spectrum of guarantees offered to the defendant, aimed at compensating and balancing the legal condition of the defendant, determined by his absence from the trial, thus trying to balance his legal state with the privileged legal condition of the plaintiff present at the trial.

In this paper we intend to move the focus of our attention from the absent defendant and focus on the spectrum of the guarantees made available to the present plaintiff, starting from the idea that the present plaintiff, when the case is examined in the absence of the defendant, is equally vulnerable to the defendant's absence, which is why we consider it necessary to research and identify the guarantees made available by the legislature for the benefit and defense of the plaintiff's rights and interests.

Key-words: civil trial, procedural guarantees, plaintiff, defendant, examination in absentia, court.

a cauzei, cât și a pârâtului, prin asigurarea condițiilor și mijloacelor necesare pentru prezervarea drepturilor pârâtului, chiar și în condițiile în care cauza se examinează fără prezența și participarea acestuia.

Considerațiuni generale

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române: **GARANȚIE**, garanții, s. f. Obligație în virtutea căreia o persoană sau o instituție răspunde de ceva; mijloc legal prin care se asigură executarea unei obligații (materiale); (concr.) ceea ce servește drept asigurare că o obligație luată va fi ținută. ◊ Loc. vb. A lua pe garanție = a garanta. ◊ Expr. Pe garanția cuiva = pe răspunderea cuiva. A da garanție = a da asigurări că un lucru va fi îndeplinit. A prezenta garanție de... = a se prezenta astfel

încât să trezească încrederea, să ofere siguranță. – Din fr. *garantie*, it. *garanzia* [2].

Pornind de la ideea că garanțiile constituie un sistem de premise, condiții, mijloace, modalități și procedee social-economice, politice, morale, juridice și organizaționale care asigură crearea condițiilor egale pentru orice subiect spre realizarea drepturilor și intereselor sale legitime [22, p.461], vedem că garanțiile constituie un fenomen atotcuprinzător și omniprezent.

Autorul rus Ludmila Grudțina concluzionează just că fiecare drept poate fi realizat doar atunci și acolo unde acestui drept îi corespunde o obligație de a-l respecta, impusă statului sau oricărui alt subiect. Garanțiile sunt chemate să asigure un mediu favorabil în care drepturile și libertățile subiective, consfințite în Constituție și în alte acte normative ar deveni realitatea obiectivă pentru fiecare subiect de drept. Garanțiile nu sunt necesare de la sine și pentru sine, ci pentru a asigura transpunerea faptică a drepturilor și a libertăților [21, p.38].

Astfel, doar în condițiile existenței unui sistem de garanții un drept subiectiv se transformă dintr-o simplă declarație într-un beneficiu real pentru titularul acestui drept.

La examinarea cauzei civile în lipsa pârâtului, indiferent de motivele care au dus la lipsa acestuia, reclamantul beneficiază, în primul rând, de un drept fundamental – dreptul la accesul liber la justiție, numit în doctrină și „dreptul la judecător” sau „dreptul la tribunal”, a cărui realizare este asigurată printr-un sistem de garanții.

Garanțiile de care beneficiază reclamantul la examinarea cauzei în lipsa pârâtului poartă o amprentă a condițiilor speciale de examinare a cauzei în lipsa oponentului său și au un caracter pur procedural, fiind o consecință a dreptului subiectiv pe care îl asigură – dreptul la un proces echitabil, precum și sfera specială de realizare a acestei garanții – derularea procedurilor judiciare și înfăptuirea actului de justiție. Drept urmare, garanțiile reclamantului au menirea de a asigura și de a pune în funcțiune drepturile reclamantului la accesul liber, nestingherit la justiție și, ca rezultat, la prevenirea blocajului derulării procedurilor, fiind astfel asigurată reclamantului examinarea cauzei chiar și în lipsa pârâtului.

Doar în condițiile în care reclamantul are certitudinea apărării drepturilor sale, indiferent de prezența sau absența pârâtului, reclamantul poate fi încrezut în realizarea drepturilor sale procedurale, precum și în apărarea drepturilor sale materiale.

Din perspectiva reclamantului, accesul liber la justiție în plenitudinea realizării sale, incluzând accesul la judecător, derularea procedurilor într-un termen rezonabil, finalitatea procedurilor materializată printr-o hotărâre și eventuala posibilitate de executare a hotărârii constituie cea mai valoroasă garanție, chiar și în condi-

țiile în care pârâtul nu poate sau nu dorește să participe la examinarea cauzei.

Lipsa pârâtului sub nici o condiție nu poate duce la refuzarea reclamantului în înfăptuirea justiției.

Indiscutabil, procedurile pot fi amânate sau suspendate, dar în nici un caz nu poate fi admisă stoparea derulării procedurilor sau refuzarea inițierii acestora doar pe motivul imposibilității citării sau participării pârâtului la proces. Orice altă abordare care ar lăsa deschisă posibilitatea pentru pârât de a bloca derularea procedurilor prin lipsa sa ar duce inevitabil la impas derularea a absolut tuturor procedurilor judiciare.

Dreptul accesului liber la justiție este unul fundamental și deosebit de complex, fiind mai mult decât un simplu drept, asigurând respectarea și realizarea tuturor celorlalte drepturi și garanții procedurale ale reclamantului. M. Poalelungi și V. Pîrlog pe deplină dreptate afirmă că „echitatea, publicitatea și celeritatea unui proces nu au nici o semnificație în absența procesului propriu-zis” [4, p.15].

Totodată, accesul liber la justiție nu poate fi examinat nici din altă extremă, ca fiind un drept absolut – abordare la fel de vicioasă, doar că de această dată afectând atât interesele pârâtului cât și ale statului, ale întregii societăți.

În viziunea lui T. Drăganu, accesul la justiție nu este o libertate absolută, ci, ca mai toate celelalte libertăți fundamentale, are un caracter non-absolut. Acest caracter este evident în condițiile în care, dacă acesta ar beneficia de statutul unui drept absolut, care nu poate fi supus vreunei limitări, cum este, bunăoară, dreptul de a nu fi supus torturii, unor tratamente ori pedepse degradante sau inumane, aceasta ar echivala cu un adevărat cutremur care ar dărâma orice urmă de organizare a sistemului judiciar, atât în materie penală cât și, mai ales, în materia dreptului privat ori administrativ [3, p.111].

În jurisprudența Curții Europene s-a statuat că dreptul de acces la justiție nu este absolut, el poate primi restricții în limita marjei de apreciere de care se bucură fiecare stat, cu condiția ca restricțiile aplicate să nu limiteze accesul persoanei într-o măsură care să atingă însăși substanța dreptului.

Astfel, accesul liber la justiție nu poate fi considerat ca fiind îngădit prin stabilirea unor taxe, fiind necesar ca justițiabilii care trag un folos nemijlocit din activitatea desfășurată de instanțele judecătorești să contribuie la acoperirea cheltuielilor acestora. Totuși, o taxă judiciară în quantum ridicat, o cauțiune proporțională cu valoarea obiectului procesului sau alte cheltuieli de judecată disproporționate față de posibilitățile financiare ale reclamantului pot reprezenta o descurajare în fapt a liberului acces la justiție [20, p.15].

La fel și stabilirea unor proceduri prealabile sesizării instanței nu poate fi considerată ca limitând liberul acces la justiție. Prin urmare, nu sunt contrare principiului enunțat situațiile în care legiuitorul stabilește

că pentru a sesiza instanța este necesară parcurgerea unei proceduri prealabile.

Prof. român I. Deleanu subliniază, în acest context, că procedurile prealabile obligatorii nu sunt incompatibile cu prevederile art.6 par.1 din Convenție, dacă în cele din urmă există și un control judecătoresc [1, p.137].

Totodată, pe lângă restricții, dreptul accesului liber la justiție presupune și un șir de garanții, incluse atât în legislația națională, cât și cea supranațională, menite să pună în funcțiune și să asigure realizarea dreptului la un tribunal în modul cel mai practic și efectiv, fără de care realizarea deplină a accesului la justiție ar fi inimaginabilă.

O primă garanție la care dorim să ne referim este expusă în art.5 alin. (2) Cod de procedură civilă (CPC) al Republicii Moldova, care stabilește: „Nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare”.

Această garanție este suplimentară asigurată printr-o altă garanție, inclusă în art.12 alin. (3) CPC, care indică: „În cazul inexistenței normei de drept care să reglementeze raportul litigios, instanța judecătorească aplică norma de drept care reglementează raporturi similare (analogia legii), iar în lipsa unei astfel de norme, se conduce de principiile de drept și de sensul legislației în vigoare (analogia dreptului). Nu se admite aplicarea prin analogie a normei de drept care derogă de la dispozițiile generale, restrânge drepturi sau stabilește sancțiuni suplimentare”.

Acesta este un exemplu elocvent și confirmativ al ideii că chiar și garanțiile au nevoie de garanții, astfel încât garanția cuprinsă de art.5 alin. (2) CPC este desfășurată, realizarea ei fiind asigurată și, în același timp, pusă în limite, pentru a exclude un eventual abuz, prin formula juridică expusă în garanția din art.12 alin. (3) CPC.

Într-adevăr, refuzul judecătorului de a reține spre examinare o cauză pe motiv de inexistență, imperfecțiuni, coliziune sau obscuritate a legislației constituie o denegare de dreptate.

Totodată, legiuitorul a pus la dispoziția instanței instrumente necesare pentru a depăși orice vid legislativ.

Pornind de la ideea că judecătorul nu poate să creeze dreptul, acestuia nu-i rămâne decât să recurgă la „reglementări privind cazuri asemănătoare” [6, p.417].

Analogia este o soluție de compromis, care nu lichidează lacuna și nici nu completează dreptul, fiind doar o modalitate de soluționare a unei probleme concrete, într-un caz concret.

Prin formula expusă în art.5 alin. (2) CPC, legiuitorul garantează reclamantului accesul liber la justiție, indiferent de existența sau inexistența cadrului normativ, astfel fiind exclus refuzul reclamantului în realizarea dreptului său la instanță pe motiv de inexistență a unor prevederi legale exprese, care ar reglementa

raportul social supus cercetării judiciare sau în caz de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare. Prin această formulă legiuitorul a exclus orice formă de limitare a accesului reclamantului la instanță în baza temeiului legat de materia diferită examinării.

O altă garanție a dreptului la accesul liber la justiție, pe care o propunem spre examinare, este cuprinsă de art.5 alin (3) CPC, care stabilește: „*Renunțarea uneia dintre părți la dreptul de a se adresa în judecată prin încheierea în prealabil a unei convenții nu are efect juridic, cu excepția cazurilor de încheiere, în condițiile legii, a unei convenții arbitrale*”. Această garanție include în sine regula conform căreia este exclusă posibilitatea renunțării anticipate, totale și necondiționate la dreptul adresării în instanță în cazul survenirii ulterioare a unor încălcări de drepturi, pentru a căror apărare preventiv s-a făcut renunțarea. Garanția dată include și o derogare admisibilă, pentru cazul transmiterii anticipate a oricăror litigii eventuale spre soluționare instanțelor arbitrale desemnate competente prin voința comună a părților în baza acordului exprimat printr-o convenție arbitrală.

Curtea Europeană a menționat în repetate rânduri [8; 16] că în sistemele juridice interne ale statelor membre renunțarea la dreptul de examinare a cauzei de către o instanță este întâlnită frecvent în cauzele civile, în special – sub forma unor clauze contractuale de arbitraj. Prezentând avantaje incontestabile atât pentru părțile interesate cât și pentru administrarea justiției, renunțarea nu este, în principiu, contrară Convenției.

Art. 6 din Convenție nu se opune, așadar, înființării de instanțe arbitrale pentru soluționarea anumitor litigii [18]. În fapt, părțile într-un litigiu sunt libere să decidă să nu aducă în fața instanțelor naționale anumite litigii care pot apărea din executarea unui contract. Acceptând o clauză de arbitraj, părțile renunță în mod voluntar la anumite drepturi garantate de Convenție [13].

O importantă condiție pentru ca justițiabilii să poată renunța la dreptul la instanță în favoarea arbitrajului este ca o astfel de renunțare să se facă în mod liber, licit și neechivoc [17].

Deși convenția arbitrală este un act juridic de natură contractuală, ea produce efecte importante și în planul dreptului procedural: un efect negativ constă în excluderea competenței instanțelor judecătorești în soluționarea litigiului ce formează obiectul convenției de arbitraj, dar și un efect pozitiv, care constă în puterea arbitrajului sau arbitrilor de a statua asupra propriei lor competențe.

Totuși, rolul instanțelor naționale nu este neglijat, chiar dacă soluționarea fondului cauzei ține de competența unei instanțe de arbitraj. Astfel, legiuitorul a prevăzut importante garanții menite să asigure un control din partea instanțelor naționale, inclusiv și în ceea ce

ține de respectarea și asigurarea drepturilor și garanțiilor procedurale oferite părților prin art.6 al Convenției. Ca urmare, înainte să fie pusă în executare o hotărâre arbitrală străină pe teritoriul Republicii Moldova sau înainte să fie eliberat un titlu de executare a unei hotărâri arbitrale naționale, aceasta urmează să treacă procedura controlului și investirii cu putere executorie, din partea instanțelor judecătorești.

Astfel, legiuitorul a stabilit în art.476 CPC temeiurile pentru refuzul de a recunoaște și de a executa hotărârea arbitrală străină, iar în art.485 CPC – temeiurile pentru refuzul de a executa hotărârea arbitrală națională.

Adițional, garanția expusă în art.5 alin (3) CPC este completată și fortificată printr-o formulă legală suplimentară, cu putere de garantare, cuprinsă de art.32 alin.(1) CPC, care prevede că *„nimeni nu poate fi lipsit, fără consimțământul său, de dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță sau de judecătorii în a căror competență cauza respectivă este dată prin lege, cu excepția cazurilor expres stabilite de prezentul cod”*.

Astfel, pe lângă garantarea accesului la instanță, legiuitorul instaurează și, ca urmare, garantează dreptul reclamantului la un judecător, și nu la oricare, ci doar la judecătorul în a cărui competență cauza respectivă este dată prin lege. Întru realizarea acestui obiectiv, legiuitorul stabilește o garanție suplimentară, pur tehnică, dar colosal de importantă, expusă în art.168 alin. (1) CPC, care indică: *„Cererea de chemare în judecată introdusă în instanță se repartizează, în termen de 24 de ore, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor”*.

„Modul aleatoriu”, ca instrument de repartizare a cererilor de chemare în judecată, provoacă activizarea și realizarea unui întreg alt șir de garanții procedurale, menite să asigure judecarea justă, independentă și imparțială a cauzei.

Alte garanții menite să asigure caracterul efectiv al dreptului la accesul liber la justiție sunt expuse în art. 85 și art. 86 CPC, care stabilesc cazurile și temeiurile pentru *„scutirile de taxă de stat”* și pentru *„amânarea și eşalonarea plății taxei de stat”*.

Taxa de stat constituie un instrument legal al cărui scop este, pe de o parte, de a compensa parțial cheltuielile statului suportate pentru întreținerea instanțelor judecătorești, iar pe de altă parte – pentru a ordona adresările judiciare făcute cu rea-credință, întrucât taxa de stat se impune a fi achitată anterior înaintării acțiunii în instanță, urmând astfel să fie suportată de reclamant și, ca urmare, prevenind adresări abuzive, repetitive și neîntemeiate. Atât în doctrină cât și în practica judiciară adesea este invocat că lipsa de gratuitate a procesului civil, prin instituirea în sarcina reclamantului a obligației de plată a unei taxe de stat, constituie o măsură de îngrijire a accesului liber la justiție [5, p.10].

Aspectul financiar al accesului la justiție al cetățenilor trebuie tratat cu prudență, având în vedere că atât

textele constituționale cât și cele convenționale lasă statelor o largă marjă de apreciere în ceea ce privește întinderea acestui drept. Astfel, suma care urmează a fi achitată ca taxă de stat nu trebuie să constituie un impediment la adresarea justițiabililor în instanță pentru a fi restabiliți într-un drept încălcat și pentru a obține o satisfacție efectivă.

Observăm că echilibrul dintre dreptul statului de a condiționa reținerea spre examinare a acțiunii de plata unei taxe de stat și garantarea realizării efective a dreptului persoanelor la accesul liber la justiție este greu de atins și trebuie constant monitorizat atât din partea autorităților naționale cât și din partea instituțiilor supranaționale. Ca urmare, un important instrument procedural, menit să garanteze respectarea și realizarea dreptului accesului liber la justiție, constituie instituția scutirii, amânării și eşalonării plății taxei de stat.

Un alt instrument procedural cu rol de garantare a drepturilor reclamantului, în caz de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, constituie prevederile cuprinse de art.108 și art.206 CPC, ambele având rolul și sarcina de a asigura depășirea lipsei pârâtului din proces și de a garanta continuitatea procedurilor judiciare.

Astfel, art.206 alin. (3) CPC stabilește efectele neprezentării pârâtului, citat legal:

„(3) Dacă pârâtul, înștiințat legal despre locul, data și ora ședinței de judecată, nu s-a prezentat în judecată și nu a comunicat instanței motivul neprezentării sau dacă motivele sunt considerate de instanță ca fiind neîntemeiate, sau dacă pârâtul nu a solicitat examinarea cauzei în lipsa sa, instanța o examinează în lipsa acestuia”. Fără exagerare, putem aprecia această normă ca fiind cea mai importantă garanție procedurală pentru realizarea dreptului reclamantului la accesul liber la justiție, asigurând continuitatea și buna desfășurare a procesului chiar și în condițiile în care pârâtul nu se prezintă la data și ora fixată pentru examinarea cauzei. Însă, trebuie de pus în evidență faptul că această garanție devine funcțională și aplicabilă doar cu condiția înștiințării corespunzătoare a pârâtului despre examinarea cauzei cu participarea sa.

Subiectul înștiințării corespunzătoare a pârâtului despre locul, data și ora examinării cauzei a constituit obiectul unei cercetări ample din partea Curții Europene a Drepturilor Omului, concluziile Curții fiind reflectate într-un număr mare de hotărâri. Astfel, Curtea reiterează că articolul 6 al Convenției nu garantează dreptul la prezența personală în fața unei instanțe civile, ci mai degrabă un drept mai general – de a-și prezenta în mod efectiv cauza în fața instanței și de a se bucura de o veritabilă egalitate de arme cu partea adversă [10]. Articolul 6 din Convenție oferă statelor contractante o largă libertate în alegerea mijloacelor utilizate pentru garantarea acestor drepturi. Astfel, Curtea verifică dacă părții în procedura civilă i s-a oferit o posibilitate reală de a cunoaște despre desfășurarea procedurilor și de a comenta observațiile sau dovezile prezentate de partea adversă și de a-și apă-

ra cauza în condițiile în care partea nu suferă un dezavantaj substanțial față de adversarul său [12].

Curtea indică că instanțele naționale trebuie să depună un efort rezonabil pentru a înștiința părțile despre examinarea cauzei [11]. Totuși, art.6 al Convenției nu poate fi interpretat ca stabilind o formă specifică de comunicare a citațiilor judiciare [14], însă conceptul general al unui proces echitabil, care cuprinde principiul fundamental potrivit căruia procedurile trebuie să fie contradictorii, impune ca persoana împotriva cărei au fost inițiate procedurile să fie informată despre ele [9]. Astfel, dacă actele judiciare, inclusiv citațiile, nu sunt comunicate în mod corespunzător unei părți litigante, atunci această parte ar putea fi împiedicată să se apere în cadrul procedurii desfășurate [15].

Pe lângă responsabilitatea instanțelor în alegerea mijloacelor de comunicare cu participanții la proces și controlul ulterior al caracterului efectiv al acestei comunicări, trebuie să fie pusă în evidență inclusiv responsabilitatea justițiabililor în monitorizarea desfășurării procedurilor judiciare, precum și în comunicarea cu instanța. Totodată, Curtea notează și faptul că justițiabilii trebuie, de asemenea, să ia măsurile necesare pentru a asigura primirea efectivă a corespondenței pe care instanțele naționale le transmit [7].

Astfel, examinând practica Curții, constatăm o dublă responsabilitate, atât a instanțelor naționale – de a asigura un proces efectiv de citare și comunicare a actelor procedurale către participanții la proces cât și a participanților la proces – de a manifesta interes și implicare în procedurile aflate în desfășurare, nefiind imputat instanțelor naționale un comportament dolosiv și intenționat eschivator al participanților la proces de rea-credință.

Formula utilizată de legiuitor în art.206 alin. (3) CPC oferă o soluție efectivă oricărui tentative ale pârâtului de blocare a derulării procedurilor judiciare prin eschivare de la participare în proces. Însă, după cum am menționat mai sus, purcederea la examinarea cauzei în lipsa pârâtului devine posibilă doar în condițiile existenței probelor privind înștiințarea corespunzătoare a pârâtului despre locul, data și ora ședinței de judecată. Astfel, existența la dosar a probelor despre citarea pârâtului, urmate de lipsa acestuia de la examinarea cauzei constituie expresia voinței pârâtului de a nu participa la examinarea cauzei și include un acord tacit al pârâtului pentru ca procesul judiciar să se desfășoare fără prezența sa.

În cazul în care nu este posibilă asigurarea citării legale a pârâtului, intervine instrumentul citării publice, reflectat în art.108 CPC, care stabilește în alineatele (1) și (5) importante garanții procedurale pentru reclamant:

„(1) Dacă locul de aflare a pârâtului nu este cunoscut și reclamantul dă asigurări că, deși a făcut tot posibilul, nu a reușit să afle domiciliul acestuia, președintele instanței dispune citarea acestuia prin publicitate. Publicarea în presă se consideră citare legală.

(5) Dacă locul de aflare a pârâtului nu este cunoscut, instanța va examina cauza după expirarea termenului de publicitate”.

Citarea publică, prin natura sa, constituie un mijloc extraordinar de citare a pârâtului, diferit de mijloacele clasice de citare a participanților la proces prevăzute de legislația procedurală, având un șir de particularități și condiții necesare a fi întrunite pentru a putea fi utilizată eficient și corect. Citarea publică a pârâtului constituie un fenomen juridic ambiguu, fiind, în primul rând, o garanție procedurală, însă această garanție nu o putem atribui tranșant la categoria garanțiilor procedurale, fie doar ale reclamantului sau doar ale pârâtului. Cu toate că rolul și funcția principală a instrumentului citării publice ține de informarea pârâtului despre examinarea cauzei, atunci când mijloacele ordinare de citare nu dau nici un rezultat, nu trebuie însă neglijat nici rolul acestui instrument în depășirea impasului procedural la care se ajunge în condițiile imposibilității citării pârâtului pe orice alte căi de comunicare.

Astfel, citarea publică urmează a fi privită atât în calitate de mijloc de citare a pârâtului cât și ca fiind soluția convențională și împăciuitoare prin care devine posibilă continuarea examinării cauzei chiar și în lipsa pârâtului, fiind astfel o importantă garanție a dreptului reclamantului la accesul liber la justiție.

După cum a fost expus mai sus, examinarea cauzei în lipsa pârâtului devine posibilă doar după ce pârâtul a fost citat corespunzător, fiindu-i comunicat efectiv despre locul, data și ora examinării cauzei, instanța reținând la dosar probele confirmative ale recepționării de către pârât a citației. Totuși, în unele cazuri citarea pârâtului nu poate fi asigurată din simplul motiv al necunoașterii locului aflării pârâtului. În astfel de cazuri, cu toată diligența și întreg efortul depus de instanță și de reclamant devine imposibilă aducerea la cunoștința pârâtului a locului, datei și orei examinării cauzei și, ca urmare, survine riscul încălcării dreptului pârâtului la un proces echitabil.

Citarea publică poate fi calificată și apreciată atât pozitiv cât și negativ, constituind subiectul unor discuții lungi. Cu toate acestea, din perspectiva reclamantului, trebuie să acceptăm incontestabil acest mecanism legal ca fiind un instrument eficient în asigurarea continuității procedurilor judiciare și, ca urmare, un important garant al dreptului reclamantului la un proces echitabil.

Concluzii

În cadrul acestei lucrări am examinat unele dintre garanțiile puse la dispoziția reclamantului pentru a-i fi asigurată realizarea efectivă a dreptului său la accesul liber la justiție, chiar și în condițiile lipsei pârâtului de la examinarea cauzei. Trebuie de notat că garanțiile examinate nu sunt enumerate exhaustiv, existând și alte garanții care contribuie, fie direct sau indirect, la realizarea dreptului la accesul liber la justiție al reclamantului. De altfel, iden-

tificarea tuturor garanțiilor nu este posibilă, din moment ce garanțiile chiar ele sunt sprijinite și consolidate de alte garanții, ele, luate împreună, formând un sistem complex ce asigură realizarea drepturilor subiective protejate.

Astfel, analizând condițiile speciale de examinare a cauzei în lipsa pârâtului, am constatat că reclamantul beneficiază de un cerc specific de garanții îndreptate, în primul rând, spre asigurarea accesului reclamantului la instanță, precum și spre asigurarea unei continuități a procedurilor judiciare, oferind instrumente menite să excludă orice posibil blocaj din partea pârâtului, ca urmare a lipsei acestuia, intenționată sau neintenționată.

Totodată, am constatat că refuzarea accesului liber la justiție, condiționată de lipsa pârâtului sau refuzul acestuia de a participa la procedurile aflate în derulare nu poate constitui o limitare admisibilă a dreptului reclamantului de a accede la un tribunal, ci, din contra, ar echivala cu lăsarea acestui drept fără de substanță și fără de efectivitate.

În doctrina europeană dreptul de acces la un tribunal este înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, care presupune ca justițiabilul să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta atingerea adusă drepturilor sale [19].

Dreptul de acces la justiție este indispensabil întregului ansamblu de garanții procedurale, ba mai mult – acest drept, prin sine, este o importantă garanție primară care asigură realizarea și aplicarea tuturor celorlalte drepturi și garanții procedurale. Respectiv, în lipsa unui acces efectiv la justiție, toate celelalte garanții sunt inutile și lipsite de sens juridic, întrucât ele derivă de la liberul acces la o instanță. Iată de ce, anume caracterul de eficiență al accesului este relevant.

Punând pe balanța echității dreptul reclamantului de a accede la un tribunal, pe de o parte, și dreptul pârâtului de a participa la examinarea cauzei, pe de altă parte, trebuie să acceptăm jertfirea intereselor pârâtului pentru a recunoaște nu doar dreptul reclamantului, ci pentru a apăra interesele întregii societăți prin garantarea accesului fiecărei persoane la justiție.

În final, suntem de părerea că accesul la justiție este un drept indispensabil oricărui sistem de drept modern, garantând oricărei persoane posibilitatea de apărare a drepturilor sale pe cale judiciară, însă acest drept devine funcțional și efectiv doar în condițiile consacării sale legale, susținută printr-un sistem de garanții, acțiuni și măsuri din partea statului, menite să-i asigure un maxim de eficiență, claritate și previzibilitate.

Referințe bibliografice:

1. Deleanu I. *Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil*. București: Universul Juridic, 2008. 554 p.
2. Dicționar Explicativ al Limbii Române (ediția a II-a revizuită și adăugită). Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.

3. Drăganu T. Considerații critice cu privire la caracterul absolut atribuit dreptului la liber acces la justiție de Legea de revizuire a Constituției din 21 noiembrie 2003. În: *Pandectele Române*, 2004, nr. 4, p.108-118.
4. *Manualul judecătorului pentru cauze civile*. Ed. a 2-a. Coord. ediției M.Poalelungi. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1200 p.
5. Midrigan P. Unele aspecte referitor la accesul liber la justiție al consumatorilor prin prisma plății taxei de stat. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr.11, p.10-17.
6. Negru B., Negru A. *Teoria generală a dreptului și statului*: Curs universitar. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p.
7. Speța *Boyko c. Ucrainei*, decizia din 23.10.2007. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83182> (vizitat 11.11.2019).
8. Speța *Deweer c. Belgiei*, hotărârea din 27.02.1980. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57469> (vizitat 13.11.2019).
9. Speța *Dilipak și Karakaya c. Turciei*, hotărârea din 04.03.2014. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141763> (vizitat 12.11.2019).
10. Speța *Gankin și alții c. Rusiei*, hotărârea din 31.05.2016, definitivă din 31.08.2016. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163340> (vizitat 12.11.2019).
11. Speța *Kolegovy c. Rusiei*, hotărârea din 01.03.2012, definitivă din 01.06.2012. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109298> (vizitat 11.11.2019).
12. Speța *Larin c. Rusiei*, hotărârea din 20.05.2010, definitivă din 20.08.2010. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98550> (vizitat 11.11.2019).
13. Speța *Noureddine Tabbane c. Elveției*, decizia din 01.03.2016. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161870> (vizitat 11.11.2019).
14. Speța *Orams c. Republicii Cipru*, decizia din 10.06.2010. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99816> (vizitat 11.11.2019).
15. Speța *Özgür-Karaduman c. Germaniei*, decizia din 26.06.2007. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81747> (vizitat 12.11.2019).
16. Speța *Pastore c. Italiei*, hotărârea din 25.10.2001, definitivă din 25.01.2002. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-64341> (vizitat 13.11.2019).
17. Speța *Suda c. Republicii Cehe*, hotărârea din 28.10.2010, definitivă din 28.01.2011. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123627> (vizitat 11.11.2019).
18. Speța *Transado-Transportes Fluviais do Sado S.A. c. Portugaliei*, decizia din 16.12.2003. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44660> (vizitat 11.11.2019).
19. Țurcan O. Limitele și caracterul efectiv al dreptului de acces la justiție. În: *Legea și Viața*, 2017, p.53-58.
20. Țurcan O. Principiile ce guvernează justiția în statul de drept. În: *Legea și Viața*, 2016, nr. 2, p. 13-19.
21. Грудцына Л.Ю. Особенности конституционных гарантий реализации прав человека в России (На примере гражданского судопроизводства): Дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Москва, 2004. 188 с.
22. Мордовец А.С. Социально-юридический механизм обеспечения прав человека и гражданина: монография. Саратов: СВШ МВД РФ, 1996. 287 с.